
СТУДЕНТСКИ РАДОВИ

Вања ПЕТРОВИЋ, мастер
студент докторских студија Правног факултета Универзитета
у Београду

ПРЕСУДЕ ДОНЕТЕ У ПРИВРЕДНИМ СПОРОВИМА СА ДЕЈСТВОМ *ERGA OMNES*

Резиме

Привредни судови постоје у споровима проистеклим из привредног пословања. Надлежности привредној суда се успоставља применом критеријума *ratione personae*, а у случају да он није довољан доћи ће до кумулативне примене критеријума *ratione personae* и критеријума који се односи на природу делатности странке у поступку и то само у случају да једна од странака у поступку није привредни субјекат. У случају да лица која према друштву имају посебне дужности не испоштују законску обавезу о уздржавању од проузроковања сукоба интереса доћи ће до спора. Деривативна тужба је оштре средство које стоји на располагању лицима, која прве штедне последице због повреде коју су начинила лица која према друштву имају посебне дужности. У споровима о престанку друштва и побијању одлука скупштине друштва преображајни тужбени захтев је укидајуће карактера. У стечајном поступку се ради о настајућем преображајном тужбеном захтеву. О мењајућем преображајном тужбеном захтеву се ради у поступку за заштиту назива друштва. Правило је да преображајне пресуде делују *ex tunc*, сем у случају ионишавања оснивачкој акци и одлуке скупштине друштва које делују *ex tunc*.

Кључне речи: привредни спор, сукоб интереса, деривативна тужба, преображајно право, пресуде са дејством *erga omnes*.

I Појам привредног спора

Законом о уређењу судова¹ је на експлицитан начин регулисано питање стварне надлежности (*competentia ratione materiae*) привредних судова. ЗУС² је применио принцип *numerus clausus* приликом одлучивања о врсти спорова, који спадају у надлежност привредног суда. *Ratio legis* је да привредни судови поступају у споровима који произилазе из привредног пословања. Појам привредног пословања потребно је прецизирати тумачењем субјективних и објективних обележја привредног спора. Привредно пословање је генусни појам за све видове интеракције како самих привредних субјеката тако и привредних субјекта са другим правним и физичким лицима. ЗУС³ уместо термина привредно пословање употребљава садржински ужу синтагму „делатност привредних субјеката“. Тумачење овог појма даје одговор на питање ко може бити странка у привредном спору и шта може да буде предмет спора. Надлежност привредног суда може бити успостављена како *ratione personae* тако и *ratione causae*. Приликом заснивања надлежности привредног суда не узима се у обзир критеријум вредности предмета спора (*ratione valoris*).⁴

Критеријум *ratione personae* је основни за заснивање стварне надлежности привредног суда, а он може бити заснован на два начина. Први и основни се односи на случај када су обе странке у поступку привредни субјекти.

1 Закон о уређењу судова (*Службени гласник РС*, бр. 116/08, 104/09, 101/10; даље у фуснотама: ЗУС). „Трговински суд седишта привредног друштва надлежан је за решавање спорова који произилазе из Закона о привредним друштвима, осим ако овим законом није друкчије одређено.“ Решење Вишег трговинског суда, Пж. 8788/05 од 7. новембра 2005, у: *Судска пракса трговинских судова*, бр. 4/2005, стр. 27–28.

2 ЗУС, чл. 25.

3 ЗУС, чл. 25 ст. 1 тач. 1 ЗУС је поводом одређивања субјективних граница привредног пословања увео једно проширење и на физичка лица под условом да су у односу материјалног супарничарства са привредним субјектима. О случају када се физичко лице појављује као странка у привредном спору примењује се критеријум атракције. О овоме вид. Petar Simonetti, „Поступак у привредним споровима“, *Наша законийост*, бр. 9–10/1989, стр. 1140. О критеријумима квалификовања одређеног спора као привредног од стране судске праксе вид. Видоје Ијачић, „Надлежност привредних судова за решавање имовинскоправних спорова“, *Привредноправни ириручник*, бр. 6/1969, стр. 33–34.

4 О вредности предмета спора пред привредним судом води се рачуна приликом могућности улагања ревизије као и приликом одлучивања о томе шта се сматра споровима мале вредности у поступку пред привредним судовима. Закон о парничном поступку (*Службени гласник РС*, бр. 72/11; даље у фуснотама: ЗПП), чл. 485, 487.

Критеријум *ratione personae* се мора системски тумачити пошто код његове практичне примене може доћи до проширења субјективних граница привредног пословања, које се односе на привредне и непривредне субјекте било алтернативно било кумулативно када се појављују као странке у привредном спору. Код успостављања стварне надлежности *ratione personae* у привредном спору у случају када је једна од странака непривредни субјекат мора се водити рачуна о природи⁵ делатности коју обављају и ово је допунски критеријум привредног спора. Код примене принципа *ratione causae* приликом заснивања стварне надлежности у привредном спору одлучујуће је само питање природе делатности из које је проистекао спор.⁶ Есенцијално питање привредног спора састоји се у установљавању узрока који су довели до сукоба у обављању послова привредног промета. Реч је о сукобу интереса на тржишту роба и услуга.⁷

II Сукоб интереса

1. Појам сукоба интереса

Лица која према друштву имају посебне дужности не могу да у свом интересу или у интересу са њима повезаних лица: користе имовину друштва; користе информације до којих су дошли у том својству, а које иначе нису јавно доступне; злоупотребе свој положај у друштву; користе могућности за закључење послова који се укажу друштву.⁸ *De lege lata* законског оквира сукоба интереса се ограничава на спречавање злоупотребе положаја појединих лица који би проузроковали штету интересима друштва као колективитета. Ово питање добија на значају ако се узме у обзир могућност да појединци посегну и за недозвољеним располагањима.⁹ Са посебном пажњом би се требало односити према степену повреде коју је проузроковало фрадулозно понашање појединих лица, пошто би он би одлучујући критеријум при одлучивању који ће се систем применити за сузбијање последица настале повреде.

5 Александар Јакшић, *Грађанско њроцесно њраво*, Београд, 2010, стр. 304. Вид. и схватање које ово квалификује кумулативном применом каузалног и персоналног принципа. P. Simonetti, *нав. чланак*, стр. 1139–1140.

6 Ради се о споровима из ЗУС, чл. 25 ст. 1 тач. 3–4, ст. 2.

7 Звоне Рихтман, „Проблематика привредног спора“, *Наша законњносњ*, бр. 1–4/1962, стр. 57, 60. Ronald Anderson, Ivan Fox, David Twomey, *Business Law*, Cincinnati, 1987, стр. 272.

8 Закон о привредним друштвима (*Службени њласник РС*, бр. 36/11 и 99/11; даље у фуснотама: ЗОПД), чл. 69 у вези са чл. 61–62.

9 R. Anderson, I. Fox, D. Twomey, *нав. гело*, стр. 271; Geoffrey Morse, *Partnership Law*, Oxford, 2006, стр. 169–177.

2. Тужба поводом настале повреде дужности избегавања сукоба интереса

ЗОПД је предвидео могућност подношења тужбе због повреде дужности избегавања сукоба интереса.¹⁰ Правна природа ове тужбе је двојака, а то се огледа у природи захтева који је усмерен према лицу које је проузроковало сукоб интереса. У случају да се захтева накнада штете¹¹ ова тужба ће имати кондемпнаторни карактер и деловаће *inter partes* пошто је дошло до дисбаланса у имовини друштва, а не његових чланова. Ако тужбом буде тражено да дође до преноса постигнутих користи¹², она ће имати конститутивни (преображајни) карактер. На овом месту важно је повући разделну линију између општег преображајног дејства које је увек *erga omnes* и преображајног дејства ове тужбе које би се могло сврстати у преображајно дејство *sui generis*. Системским тумачењем би се могло доћи до закључка да је основни принцип дејство *inter partes* са тенденцијом да постане *erga omnes* али само под условом да се корист пренета на друштво може непосредно одразити и на његове чланове. Дејство *erga omnes* би се успоставило, ако је оснивачким актом предвиђена могућност да друга лица могу прузроковати повреду сукоба интереса, али само под условом да се појам друга лица широко тумачи, а за шта сматрамо да нема препрека ни од стране законодавца а ни од стране праксе. Принцип ширег тумачења се може извести из проширеног круга лица која учествују у привредном пословању.

III Деривативна тужба

Деривативна тужба је групни појам за тужбе које се подносе због повреде посебних дужности према друштву. Тужба због повреде дужности избегавања сукоба интереса може се сматрати деривативном тужбом. Важно је разграничити дејство пресуде која ће бити донета поводом тужбе због повреде дужности избегавања сукоба интереса и опште деривативне тужбе. Преваљентан узрок који је довео до разлике у дејству лежи у различитом одређењу лица¹³ која су овлашћена на подношење тужбе. Правило о дејству *erga omnes* деривативних тужби

10 ЗОПД, чл. 71. О клаузули конфликтности интереса код Драган Вујисић, „Клаузула конфликтности интереса“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2001, стр. 187; Драган Вујисић, „Сукоб интереса у вођењу послова привредног друштва“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2006, стр. 123.

11 ЗОПД, чл. 71 ст. 1 тач. 1.

12 ЗОПД, чл 71 ст. 1 тач. 2.

13 Упор. ЗОПД, чл. 71 са чл. 79 ст. 1. У првом случају пресуда ће се односити на лице које је проузроковало повреду, док се у другом односи на друштво. О деривативној

може се извести и језичким тумачењем самог назива *actio pro socio*¹⁴ – тужба за друштво.

Ratio пресуде донете поводом индивидуалне тужбе¹⁵ је кондемпнаторног карактера, који може добити проширено поље деловања¹⁶ у случају да је оснивачким актом или статутом друштва одређено да и друга лица могу имати обавезу поштовања посебних дужности према друштву. У овом случају проширено поље деловања се односи на успостављање одговорности других лица која су својим фрадулозним понашањем довела до повреде посебних дужности према друштву, а не на проширење субјективних граница правноснажности пресуде на та лица. Пошто су на овом месту могуће погрешне интерпретације потребно је применити системско тумачење. Правна природа проширене одговорности је опредељујући разлог за дејство пресуде *inter partes*. *Differentia specifica* ових пресуда и пресуда које делују *erga omnes* је у томе што се код првих за друга лица појављује само обавеза чинидбе, а код потоњих се увек успоставља неко преображајно право, којем ће претходити утврђујуће право, које није могуће принудно извршити. Спорно питање дејства пресуде по индивидуалној тужби може се појавити у случају супарничарства на тужилачкој страни, које је материјално. Само у случају јединственог супарничарства могло би бити речи о дејству *erga omnes* и то типа *sui generis*, пошто је је тужба кондемпнаторног, а не преображајног усмерења.

Дејство *erga omnes* имају пресуде донете поводом колективних тужби. Код њих је важно подвући разделну линију у њиховом односу према индивидуалној и деривативној тужби, која се огледа у различитости узрока због којих долази до подношења тужбе. Правила о колективној тужби су изведеног карактера, пошто их законодавац није изричито нормирао. Квалификаторна чињеница за одређење колективне тужбе је припадност потраживаног права акционара истој класи акција,

тужби у енглеском праву код Denis Keenan, Sarah Riches, *Business Law*, Harlow, 2002, стр. 151–155.

14 Исто код Драгиша Слијепчевић, „Индивидуалне и деривативне тужбе по Закону о привредним друштвима“, у: Мирко Васиљевић (уредник), *Акционарска друштва, берзе и акције*, Београд, 2006, стр. 223; Драган Голубовић, „Деривативна тужба-инструмент заштите мањинских интереса“, *Правни живот*, бр. 11/1995, стр. 58, 61–67; Владимир Савковић, *Деривативне акционарске тужбе*, Београд, 2003, стр. 9, 15, 17; Robert Pennington, *Company Law*, London, 1995, стр. 870.

15 ЗОПД, чл. 78. R. Pennington, *нав. дело*, стр. 867.

16 ЗОПД, чл. 61 ст. 2 у вези са чл. 78. Правило о кондемпнаторној правној природи проширеног поља деловања се може извести и из општих начела о накнади штете. Закон о облигационим односима (*Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 и *Службени лист СРЈ*, бр. 31/93; даље у фуснотама: ЗОО), чл. 156 ст. 1–2, 172.

пошто би се у супротном случају радило о деривативној тужби, која је генерално средство тражења правне заштите. Ова квалификаторна чињеница је критеријум за одређење супарничарства као јединственог у овом случају. Каузални нексус је став законодавца да пресуде донете поводом усвајања тужби несагласних акционара делују и према осталим акционарима, који са тужиоцем нису учествовали у поступку као супарничари. Сврха проширења дејства правноснажности је да се спречи истицање објективног приговора *res iudicata*¹⁷ за случај да неки од акционара исте класе акција одлучи да касније поднесе тужбу, чији би тужбени захтев био идентичан првоподнесеном тужбеном захтеву. Приликом проширења субјективних граница правноснажности пресуде поводом колективне тужбе може се као спорно поставити питање усклађености проширења у субјективном смислу са фундаменталним начелом парничног поступка *audiatur et altera pars*. Само позитивним рефлексјама у имовинској маси треба признати правну важност пошто лице које је учествовало у парници није било руковођено идејом да другом нанесе штету како би своја права остварило на што продуктивнији начин.¹⁸

У случају да друштво не испуни обавезе према акционарима, сваки од њих је овлашћен на подношење тужбе против друштва. Пресуда која буде донета поводом тужбе имаће кондемпнаторни карактер са дејством *inter partes*. Овде се као спорно питање може појавити одређење правне природе ове тужбе. Сматрамо да она овде има одлике индивидуалне тужбе, пошто ЗОПД није предвидео могућност супарничарства¹⁹ на тужилачкој страни у овом случају, јер би се у том случају сматрала колективном. Овај закључак се може извести језичким тумачењем законске одредбе,²⁰ пошто законодавац у овом случају користи реч „сваки“, насупротив претходног става истог члана.

Колективну тужбу могу поднети и чланови друштва са ограниченом одговорношћу (даље: доо).²¹ Мишљења смо да не би било *contra legem* ако би се у оваквим случајевима дозволило заснивање супарничарства на тужилачкој страни с тим што би се разлика у компарацији са претходним случајем подношења колективне тужбе састојала у врсти заснованог супарничарства, које би било нужно. Следећа битна разли-

17 Stuart Sime, *A Practical Approach to Civil Procedure*, London, 1997, стр. 410–412; Михајло Дика, „Енглеска доктрина *rei iudicate*“, *Зборник Правној факултету у Зајребу*, бр. 3–4/1982, стр. 389–390; Михајло Дика, „Савремено југословенско учење о правоћности“, *Зборник Правној факултету у Зајребу*, бр. 2/1987, стр. 168 фн. 20–21.

18 ЗПП, чл. 5 ст. 2–3 у вези са чл. 210, 360 ст. 2, а у складу са ЗОО, чл. 13, 16.

19 ЗОПД, чл. 476 ст. 2.

20 ЗОПД, чл. 476 ст. 5.

21 ЗОПД, чл. 477.

ка се огледа у природи поднетог тужбеног захтева мотивисаног да буде усвојен пресудом. Претходна констатација правно оправдање имала би с позивом на разлоге економичности односно дужности како суда тако и странака да поштују штедљивост времена и спречавање појаве вескаторних парница. Претходно има своје оправдање у Европској конвенцији о људским правима (даље: ЕКЉП),²² којим је прописана дужност поштовања утروشка разумног временског рока који је као *conditio sine qua non* потребан за доношење мериторне одлуке. Из когентног правила о суђењу у разумном року се посредним тумачењем изводи законска обавеза за суд да о нужном супарничарству води рачуна *ex officio*.²³ У прилог претходног става говори и принцип *ex aequo et bono*, јер је *in ultima linea* циљ конвенциозног парничног поступка свођење евентуалних појава *non liquet*²⁴ ситуација на минималну меру.

IV Преображајна права

Правни поредак дозвоља правним субјектима да путем своје слободно изражене воље могу захтевати да им се призна жељена промена у њиховим субјективним правима односно формално подручје правног поретка служи како би се што потпуније остварили супстанцијални захтеви преображајног типа. Није спорно изазивање правних промена путем једностране изјаве воље, које је и старији начин изазивања правних промена у објективном правном поретку. У случају вршења права преображаја путем једностране изјаве воље оно не мора бити усмерено ка одређеном лицу да би дејствовало *erga omnes* у случају да се изјава односи на неко апсолутно право, док се у случају релативних права може говорити о дејству *erga omnes sui generis*. Припадност одређеног субјективног права подразумева и имање моћи да се оно оствари односно постојање власти по својој вољи под заштитом правног реда остварити извесни интерес.²⁵ У случају да се захтев за правну промену не може остварити помоћу једностраних изјава воље поступак преображаја мора проћи кроз три фазе. Поступак изазивања правних промене-

22 ЕКЉП, чл. 6 ст. 1; Александар Јакшић, *Евројска конвенција о људским правима – коментар*, Београд, 2006, стр. 210–215; Christoph Grabenwarter, *Europäische Menschenrechtskonvention*, München, 2003, стр. 376–377. Устав РС (*Службени гласник РС*, бр. 98/06), чл. 32 ст. 1.

23 ЗПП, чл. 211 ст. 3.

24 О *non liquet* код: Алан Узелац, *Терети доказивања*, Загреб, 2003, стр. 365, 367–370, 375, 378, 381, 383, 387; Алан Узелац, *Истина у судском исцрпљују*, Загреб, 1997, стр. 78.

25 Богдан Ђукић, *Преображајна права и паулијанско право њобијања*, Београд, 1935, стр. 10.

на путем правноснажних пресуда добија на сложености захваљујући когентном правилу да суд мора *ex officio* водити рачуна да имаоци субјективног права не располажу са недозвољеним располагањима²⁶, пошто тада правни преображај не би био дозвољен, а пресудом би морало бити утврђено одбијање оваквих тужбених захтева. Код овог начина изазивања промена имаоцу субјективног права не припада право на преображај *in concreto* већ само потенцијална могућност која ће бити конкретизована у практичном животу једино у случају доношења пресуде којом се усваја преображајни тужбени захтев. Посматрано *in abstracto* ова пресуда би имала мешовити деклараторно-конститутивни карактер с тим да би деловала *erga omnes* пошто је превалентнији нексус садржине пресуде са суштином захтева него са потребом његовог позитивног утврђења. Захтев позитивног утврђења је *conditio sine qua non* за постизање дејства *erga omnes in concreto*. Преображајни тужбени захтев не сме бити постављен *in abstracto*.²⁷

Однос захтева који констатује постојање потребе позитивног утврђења преображајног права и самог преображаја који ће бити постигнут преображајном пресудом је условног карактера, пошто потоњи без првог не може постојати, док је обрнуто могуће у случају доношења пресуде којом се одбија извршење преображаја конкретног права. Први захтев у овом односу има карактер преображајног објекта²⁸ путем кога се оставрује жељени правни преображај који ће деловати *erga omnes* у правном поретку. Преображајни захтев је усмерен ка промени субјективног права.²⁹ У зависности од врсте промене коју намерава да

26 ЗПП, чл. 3 ст. 3.

27 ЗПП, чл. 191. Преображајним тужбеним захтевом треба се тачно назначити правно стање и измена која се тражи. Иванка Лекић, „Тужба и њена садржина у споровима пред привредним судовима“, *Привреднојравни йриручник*, бр. 3/1974, стр. 17. Исто код: Ратибор Нешковић, Ратимир Кашанин, *Посйуйак йред йривредним судовима II*, Београд, 1970, стр. 9, а који сматрају да је ова тужба у односу на предмет само декларативна. А. Јакшић, *Грађанско йроцесно йраво*, стр. 269; Боривоје Познић, *Коментйар Закона о йарничном йосйуйку*, Београд, 2009, стр. 416; Михајло Дика, *Право на йужбу*, Загреб, 1984, стр. 365.

28 О односу преображајног објекта и преображајног права код: Б. Ђукић, *нав. дело*, стр. 38. У правној теорији се преображајни објекат назива и основом за преображај права. А. Јакшић, *Грађанско йроцесно йраво*, стр. 452. Мишљења смо да је овај назив исправнији јер јасније указује на циљ који треба да буде постигнут конститутивном пресудом. Овај однос није ништа друго до однос правног основа и каузе, где би преображајни објекат био правни основ, преображајни тужбени захтев би био начин стицања, док би његово усвајање конститутивном пресудом била кауза. Начин стицања је неопходна спона која има функцију промене почетног дејства самог основа односно путем ње се постиже дејство *erga omnes*.

29 Субјективно право је овлашћење појединца на остваривање његовог интереса под претпоставкама одређеним од стране објективног права. Б. Ђукић, *нав. дело*, стр. 11.

постигне ималац субјективног права у објективном правном поретку разликују се и врсте преображајних захтева,³⁰ који могу бити уперени ка настанку, промени и престанку спорног субјективног права.

V Пресуде у привредном спору

Када привредни суд одлучује пресудом о преображајном тужбеном захтеву он је увек касаторног карактера. Могуће је да привредни суд одлучује о оснивајућем преображајном тужбеном захтеву у стечајном поступку. Касаторни преображајни тужбени захтев се може појавити у једном од два алтернативна облика у зависности од природе очекиване одлуке привредног суда поводом поднетог тужбеног захтева. Реч је о додирујућем (код одлуке о престанку друштва) и захватном (побијање одлуке скупштине друштва) преображајном тужбеном захтеву касаторног карактера.³¹ Пресуда поводом додирујућих захтева само посредно делује на права трећих лица, док поводом захватних захтева делује непосредно на права трећих лица.

1. Тужба за утврђење ништавости оснивачког акта

О касаторним преображајним тужбеним захтевима додирног опредељења одлучује се када привредни суд решава по тужби за утврђење ништавости оснивачког акта. Овом тужбом компензована је и тужба за утврђивање ништавости података о привредном субјекту.³² Као спорно питање може се појавити одређење правне природе пресуде која ће бити донета поводом овог захтева. *Stricto sensu* језичким тумачењем се може извести закључак да ће пресуда имати деклараторан карактер сходно *per analogiam* правилу да се правна природа пресуде

30 Б. Ђукић, *нав. дело*, стр. 16–18; Боривоје Познић, Весна Ракић-Водинелић, *Грађанско процесно право*, Београд, 1999, стр. 191; А. Јакшић, *Грађанско процесно право*, стр. 266; Синиша Трива, Михајло Дика, *Грађанско парнично процесно право*, Загреб, 2004, стр. 407; Б. Познић, *нав. дело*, стр. 399; Гордана Станковић, *Грађанско процесно право*, Београд, 2004, стр. 336, која сматра да постоји и четврта врста која се односи на промену једне процесне ситуације.

31 Б. Ђукић, *нав. дело*, стр. 17–18.

32 Сматрамо да је неопходно усклађивање ЗОПД, чл. 13 ст. 1 тач. 3 са Закон о регистрацији привредних субјеката (*Службени гласник РС*, бр. 55/04 и 61/05; даље у фуснотама: ЗОРПС), чл. 69 ст. 1 тач. 1–2 због погрешне интерпретације ЗОРПС према коме тужба за утврђење ништавости података о привредном субјекту компензује тужбу за утврђење ништавости оснивачког акта. Претходно се може извести сходно древном правилу *lex posterior derogat legi priori* а и са позивањем да ЗОПД, чл. 13 ст. 1 тач. 2–3 регулише правила у случају нетачних и непотпуних података о привредном субјекту.

одређује корелативно правној природи постављеног тужбеног захтева. Да би се извео правилан закључак о правној природи ове пресуде треба прибећи телеолошком тумачењу према коме ће се правна природа пресуде одредити сходно циљу и сврси које треба да постигне у објективном правном поретку. Применом правила о правној природи оснивачког акта³³ може се пресуди одредити конститутивни карактер. Ово се може извести и из правне природе преображајног тужбеног захтева који у овом случају има особине настајућег (оснивајућег), пошто се правна промена тражи на егзистирајућем правном објекту.

Сматрамо да је законско одређење назива тужбе као тужбе за утврђење ништавости оснивачког акта *contradictio in adjecto* пошто свака конститутивна пресуда супсумира и деклараторан захтев у случају позитивне одлуке суда о дозвољености жељеног правног преображаја. Исти закључак се може извести са позивом на правило о врсти пресуде која се доноси поводом одлучивања о ништавости. На овом месту је важно повући разделну линију између апсолутне³⁴ и релативне³⁵ ништавости, пошто у случају утврђења прве пресуда има искључиво деклараторан карактер, а у случају потоње конститутиван карактер. Неспорно је да ће пресуда донета по захтеву за утврђење ништавости оснивачког акта због непоштовања предвиђене форме³⁶ или непотпуности података о пословном имену друштва, улозима његових чланова, износу основног капитала или претежној делатности друштва³⁷ имати конститутиван карактер пошто је у питању релативна ништавост. Компликације се могу појавити код утврђења ништавости у случају да је делатност друштва супротна принудним прописима или јавном поретку.³⁸ Претходни разлог према правилима материјалног права увек за последицу има апсолутну ништавост на коју суд пази *ex officio*. Сматрамо да и у овом случају пресуда може имати конститутиван карактер позивањем на правило да парнични поступак покреће лице које има правни интерес³⁹ пошто је његов приватни интерес повређен као и на законско правило о предвиђеном року⁴⁰ за подношење ове тужбе, пошто у случају да је превалентније оквалификовати ништавост као апсолутну, право на подношење тужбе не би било временски ограничено.

33 Према ЗОПД, чл. 11 ст. 1 оснивачки акт је конститутивни акт. Мирко Васиљевић, *Коментар Закона о привредним друштвима*, Београд, 2006, стр. 65.

34 ЗОО, чл. 109–110.

35 ЗОО, чл. 111–112, 117.

36 ЗОПД, чл. 13 ст. 1 тач. 1.

37 ЗОПД, чл. 13 ст. 1 тач. 3.

38 ЗОПД, чл. 13 ст. 1 тач. 2.

39 ЗОРПС, чл. 69 ст. 2.

40 ЗОРПС, чл. 69 ст. 3.

Компликације се могу јавити код утврђења ништавости из разлога правне или пословне неспособности потписника оснивачког акта.⁴¹ Језичким тумачењем синтагме поменуте законске одредбе „сваки потписник“ намеће се *per se* закључак да правну и пословну способност треба посматрати као такву код физичких лица. Сматрамо да у случају правне неспособности пресуда има деклараторан карактер, пошто је реч о узроку апсолутне ништавости, који би *in ultima linea* према трипартитној подели неважећих правних послова требало сврстати у непостојеће. У случају пословне неспособности могуће је да буде донета и деклараторна и конститутивна пресуда у зависности да ли се ради о потпуној или делимичној пословној неспособности. У случају потпуне пословне неспособности лица пресуда ће имати деклараторан карактер, док у случају делимичне, конститутиван пошто је то разлог релативне ништавости.

У претходно поменутим случајевима конститутивне пресуде ће деловати *erga omnes* и према осталим члановима друштва који нису поднели тужбу као и у случају јединственог супарничарста на тужилачкој страни. Ове пресуда имају и дејство *erga omnes sui generis* према савесним трећим лицима која не могу сносити штетне последица у случају доношења пресуде поводом захтева за утврђење ништавости нетачних података о привредном субјекту, који је потписник оснивачког акта. Дејство према трећим лицима се може извести применом системског тумачења одредби ЗОРПС.⁴²

2. Специфичност поступка за заштиту назива друштва

ЗОПД је нормирао две врсте поступка за заштиту имена друштва. Реч је о поступку за заштиту имена друштва у случају да је одређено име којим се вређа јавни морал, да име изазива забуну у погледу правне форме друштва као и кад се ствара забуна у погледу претежне делатности друштва.⁴³

У случају прве повреде тужбу може поднети јавни правобранилац против друштва које је начинило повреду.⁴⁴ Пресуда поводом овог захтева имаће конститутиван карактер и деловаће према свим члановима друштва које је начинило повреду, а имаће и дејство *erga omnes sui generis*

41 ЗОПД, чл. 13 ст. 1 тач. 4.

42 ЗОРПС, чл. 5, 31 у вези са чл. 3 ст. 1 тач. 1–2, а у складу са ЗОПД, чл. 6 ст. 1–2.

43 ЗОПД, чл. 27 ст. 1. „Право на заштиту фирме припада само предузећу, а не и његовом оснивачу. Предузеће заступа и представља директор или од њега овлашћено лице.“ Одлука ВСС, Прев. 473/95 (1–96), у: Драгослав Вељковић, *Приручник – јавни сјавови у привредним сјоровима ВСС и савезној суда*, Београд, 2002, стр. 235. R. Anderson, I. Fox, D. Twomey, *нав. дело*, стр. 777.

44 ЗОПД, чл. 27 ст. 3.

према трећим лицима због обавезе поступајућег суда да пресуду достави регистру привредних субјеката.⁴⁵ Из правила да се пресудом налаже промена имена друштва изводи се закључак да треба поднети преображајни тужбени захтев мењајућег карактера. Мењајући преображајни тужбени захтев може бити усмерена на додавање или одузимање својстава или конкретизовање неодређеног преображајног објекта на коме треба да наступи правна промена.⁴⁶ Сматрамо да преображајни тужбени захтев у овом случају мора имати кумулативно особине како одузимајућег тако и конкретизујућег у случају погрдног имена друштва, док ће у друга два случаја имати особине конкретизујућег.

Друга врста поступка се односи на повреду правила начела⁴⁷ искључивости (дистинкције) пословног имена. Тужбу подноси заинтересовано лице првоуписаног друштва против друштва које је повреду начинило.⁴⁸ Сматрамо да термин „заинтересовано лице“ не треба широко тумачити, већ под њим треба подразумевати само чланове првоуписаног друштва, што би требало и *de lege ferenda* ЗОПД да прецизира. Неспорно је да пресуда којом се усваја преображајни тужбени захтев усмерен ка промени имена друштва⁴⁹ има конститутиван карактер са дејством *erga omnes*, а пресуда донета поводом тужбеног захтева усмереног ка накнади настале штете⁵⁰ има кондемпнаторни карактер и делује *inter partes*, пошто се она надокнађује друштву као правној јединки, а не њеним члановима. Спорно ће бити одређење правне природе пресуде у случају кумулације тужбених захтева пошто се тумачењем овог члана изводи закључак да је то дозвољено (свеза „и(или)“). Битно је установити ком од два кумулативно постављена тужбена захтева треба доделити значајнију улогу. Мишљења смо да захтев за промену имена друштва треба посматрати као претежнији, а пресуда ће бити конститутивног карактера, док у делу пресуде којим се декларише постојање

45 ЗОПД, чл. 27 ст. 5.

46 Б. Ђукић, *нав. дело*, стр. 16.

47 Више о начелима у вези са пословним именом друштва код: Мирко Васиљевић, *Компанијско право*, Београд, 2011, стр. 105–106. ЗОПД, чл. 28 ст. 1–2.

48 ЗОПД, чл. 28 ст. 3. „Ако су два или више предузећа исте или сродне делатности, чија су седишта на подручју истог суда који води судски регистар, пријавила суду фирме које се не разликују једна од друге, право на упис фирме има предузеће које је раније пријавило фирму суду.“ Одлука Врховног суда Србије, Прев. 458/95 (1–96), у: Д. Вељковић, *нав. дело*, стр. 235.

49 ЗОПД, чл. 28 ст. 3 тач. 1.

50 ЗОПД, чл. 28 ст. 3 тач. 2. О праву на накнаду штете због повреде права на име друштва код: Владимир Козар, „Нематеријална штета проузрокована у пословању привредних друштава и других правних лица“, *Правни живои*, бр. 12/2009, стр. 442–443, а на стр. 447–448 о немогућности признавања друштву права на нематеријалну штету због повреде права на име.

права преображаја треба констатовати и обавезу накнаде настале штете, која се може принудно извршити, и само тај део пресуде ће деловати *inter partes*. Наведена формула требала би да послужи за решавање оваквих случајева *pro futuro*. Ове пресуде ће имати и дејство *erga omnes sui generis* према свим трећим лицима због обавезе њиховог достављања регистру привредних субјеката.⁵¹ Ове тужбе треба разликовати од тужбе за утврђење по правилима ЗПП.⁵²

3. Поступци у привредним споровима поводом престанка привредног друштва

а) *Ортакчко и командитно друштво*

За поступак престанка ортакчког и командитног друштва⁵³ важе иста правила. Реч је о сходној примени законских правила ортакчког друштва на командитно.⁵⁴ Тужбу за престанак друштва подноси ортак односно члан командитног друштва против друштва и свих осталих ортака односно чланова командитног друштва.⁵⁵ Из саме законске формулације несумњиво се намеће закључак да је у питању преображајни тужбени захтев укидајућег карактера који ће ако буде усвојен резултирати конститутивном пресудом, која ће производити дејство *erga omnes* како према лицима против којих је поднета тако и према свим трећим лицима због обавезе регистрације⁵⁶ ове правне промене. У поступку поводом одлучивања о престанку командитног друштва може доћи до проширења субјективних граница правноснажности пресуде у случају усвајања преображајног тужбеног захтева на наследнике и правне следбеника (ако је реч о правном лицу) командитора.⁵⁷

51 ЗОПД, чл. 28 ст. 6.

52 Кључна разлика се састоји у томе што по правилима ЗПП тужба за утврђење није везана за рок. Вид. ЗПП, чл. 194. Милан Винчић, „Неоснован и ништав упис у судски регистар“, *Право и привреда*, бр. 5–8/98, стр. 561.

53 Специфичности се појављују код престанка командитног друштва у односу на командиторе, пошто у случају да у друштву не остане ниједан командитор, преостали чланови могу донети одлуку о промени правне форме у ортакчко друштво, а тек у случају да тако не одлуче биће потребна судска одлука о престанку друштва. ЗОПД, чл. 137 ст. 1, 5–6. М. Васиљевић, *Компанијско право*, стр. 182–183. Судска одлука би имала дејство *erga omnes* како према друштву и комплементарима тако и према свим трећим лицима због обавезне регистрације овакве одлуке. ЗОПД, чл. 137 ст. 7.

54 ЗОПД, чл. 126 ст. 1 у вези са чл. 138.

55 ЗОПД, чл. 118 ст. 1, 4.

56 ЗОРПС, чл. 5, 11–12, а у складу са чл. 31, 70, 72.

57 ЗОПД, чл. 137 ст. 2 у вези са ЗПП, чл. 360 ст. 2.

б) Друштво са ограниченом одговорношћу и акционарско друштво

На престанак доо сходно се примењују одредбе ЗОПД о престанку акционарског друштва (даље: ад).⁵⁸ Тужбу за престанак доо односно ад подноси члан односно акционар против друштва.⁵⁹ У овим случајевима могу бити донете кондемпнаторне и конститутивне пресуде у зависности од природе недостатака поводом којих је тужба поднета. Ако се ради о откљовивим недостатцима суд ће пресудом констатовати постојање истих и изрећи обавезу отклањања истих у предвиђеном року⁶⁰ за добровољно извршење. Ако се ради о иницијалним неоткљовивим недостатцима, пресуда ће имати конститутивни карактер са дејством *erga omnes* са могућношћу дела пресуде којим се конституише евентуално право на наканду штете да има кондемпнаторни карактер са дејством *inter partes* између акционара или чланова и друштва с тим да тај део неће утицати на генерално деловање пресуде *erga omnes*. Сматрамо да не би требало схватити право суда да одлучи о захтеву за наканду штете као ствар његове слободне процене јер би то било у супротности са чл. 6, ст. 1 ЕКЉП и чл. 5 ЗПП (начело обостраног саслушања странака) сем у случају недозвољених располагања странака,⁶¹ а у овом случају би то било друштво. Пожељно би било да претходни случај *de lege ferenda* ЗОПД поближе прецизира. У случају да се константовани недостатак добровољно не отклони суд ће конститутивном пресудом изрећи престанак друштва.⁶²

4. Поступци у привредном спору поводом побијања одлуке скупштине друштва

ЗОПД је прописао да се правила о побијању скупштине ад примењују *mutatis mutandis* и на доо,⁶³ као и да правила о побијању одлуке ад важе за све врсте ад независно од врсте организације управљања.⁶⁴ ЗОПД је активну легитимацију за подношење тужбе⁶⁵ за побијање одлу-

58 ЗОПД, чл. 239 у вези са чл. 469. М. Васиљевић, *Коментар Закона о привредним друштвима*, стр. 346.

59 ЗОПД, чл. 469 ст. 1.

60 ЗОПД, чл. 469 ст. 2.

61 ЗПП, чл. 5 ст. 2–3 у вези са чл. 7 ст. 3. С. Grabenwarter, *нав. дело*, стр. 326–327.

62 ЗОПД, чл. 469 ст. 3.

63 ЗОПД, чл. 217. М. Васиљевић, *Коментар Закона о привредним друштвима*, стр. 314.

64 ЗОПД, чл. 327.

65 За став упоредног права о овим тужбама М. Васиљевић, *Коментар Закона о привредним друштвима*, стр. 588–589; Мирко Васиљевић, *Корпоративно управљање*,

ка ад доделио сваком акционару који је имао право учешћа у раду седнице као и сваком директору или члану надзорног одбора у случају да се ради о дводомом управљању ад.⁶⁶ У случају да тужбу подносе акционари могуће је заснивање јединственог супарничарства⁶⁷ на њиховој страни на шта недвосмислено упућује законска синтаagma „један или више акционара“. Нема сметње да се заснује и нужно супарничарство⁶⁸ у случају онемогућавања учешћа акционара у раду седнице скупштине на којој је донета штетна одлука⁶⁹ и у случају да поједини акционар има намеру да доношењем или извршењем штетне одлуке прибави за себе корист.⁷⁰ Пресуде донете поводом оваквих тужбених захтева су у највећем броју случајева конститутивног карактера, било да се тражи само побијање незаконите одлуке или је уз то постављен и захтев за накнаду штете. На ово упућује је и законско одређење рока⁷¹ за подношење ових тужби, што значи да је реч о рушљивим недостатцима, а последица тога увек је конститутивна пресуда. И случају заснивања нужног супарничарства пресуда ће бити конститутивна. Само у случају да акционару који је поднео тужбу престане то својство током поступка, а под условом да је поставио и захтев за накнаду штете пресуда ће имати кондемпнаторни карактер, због законског правила⁷² да се у тим случајевима захтев за поништај одлуке одбацује. Правила о кондемпнаторној пресуди

Београд, 2007, стр. 211–212; Зоран Арсић, „Право на побијање одлуке скупштине акционарског друштва“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2006, стр. 47–53. Ово је и став судске праксе. Решење Вишег трговинског суда, Пж. 12704/05 од 28. 11. 2005, у: *Судска пракса трговинских судова*, бр. 4/2005, стр. 69–70; Арсен Јаневски, „Заштита права акционара“, *Правни живоић*, бр. 12/2010, стр. 34–35.

66 ЗОПД, чл. 376 ст. 1–2. R. Pennington, *нав. дело*, стр. 821.

67 О јединственом супарничарству код: Зоран Ивошевић, *Супарничарство*, Београд, 1978, стр. 157–159, 164–165, 174–175; Зоран Ивошевић, „Јединствено супарничарство“, *Анали Правној факултету у Београду*, бр. 2–3/1996, стр. 44–45; Владислав Ротбарт, „Један проблем у вези јединственог супарничарства“, *Гласник Адвокатске коморе Војводине*, бр. 3/1959, стр. 18, 20; Александар Маркићевић, „Поводом чланка „Један проблем у вези јединственог супарничарства““, *Гласник Адвокатске коморе Војводине*, бр. 9/1960, стр. 5.

68 С тим да овом тужбом као странке морају бити обухваћена сва лица, пошто ће у супротном доћи до одбијања тужбеног захтева. ЗПП, чл. 211 ст. 2. З. Ивошевић, *Супарничарство*, стр. 176.

69 ЗОПД, чл. 376 ст. 1 тач. 2.

70 ЗОПД, чл. 376 ст. 1 тач. 5.

71 Ово је и став судске праксе. Решење Вишег трговинског суда, Пж. 7753/07 од 3.10.2007, у: *Билтен судске праксе трговинских судова*, бр. 4/2007, стр. 168–169. Исто код: Дара Миленовић, „Побијање одлука скупштине акционарског друштва“, *Правни живоић*, бр. 11/2006, стр. 41–44. О разлозима рушљивости одлуке скупштине ад код: Зоран Арсић, „Основи рушљивости одлука скупштине акционарског друштва“, *Правни живоић*, бр. 11/2006, стр. 15–24.

72 ЗОПД, чл. 376 ст. 5.

примењиваће се и у случају да суд не дозволи поништење одлуке пошто и тада може одлучити о евентуалном захтеву за накнаду штете,⁷³ с тим да се део пресуде којим се одбија захтев за поништење одлуке има сматрати пресудом негативне декларације.

Спорно је питање извршења одлуке чије се побијање тужбом тражи. Питање извршења је у колизији са природом конститутивних пресуда. Системским тумачењем се може извести закључак да није у питању извршење конститутивне пресуде којом се усваја захтев за побијање одлуке, него извршење саме одлуке. Могуће је да се питање извршења и не постави, пошто тужилац може поставити захтев за одређивањем привремене мере забране извршења надлежном суду.⁷⁴ Питање извршења неће бити спорно ако је тужбени захтев усмерен и ка наканди штете, пошто се тај део пресуде може извршити и то по правилу уз део пресуде којим се одлучује о накнади трошкова.

Све ове конститутивне пресуде делују *erga omnes* како у случају побијања тако и поништавања.⁷⁵ Пошто конститутивна пресуда може деловати како *ex tunc* тако и *ex nunc*, овде ће пресуда деловати увек *ex tunc*, сем у случају последице оваквих пресуда на трећа савесна лица у случају поништења одлуке. Могуће је и да се тражи да је одлука скупштине ништава путем деклараторне тужбе, а пресуда која буде донета имаће дејство према свим акционарима односно члановима доо, сем у случају да се пресудом одбије утврђење ништавости спорне одлуке.⁷⁶

Правила о побијању одлуке скупштине ад се *mutatis mutandis* примењују и на побијање одлуке о статусној промени.⁷⁷

5. Поступак за искључење члана друштва са ограниченом одговорношћу

Овде ће бити речи само о поступку искључења члана доо одлуком суда. *Stricto sensu* овде тужбу⁷⁸ подноси друштво са намером да

73 ЗОПД, чл. 381 ст. 2.

74 ЗОПД, чл. 377 ст. 2 у везу са Закон о извршењу и обезбеђењу (*Службени гласник РС*, бр. 31/2011), чл. 285 ст. 1. М. Васиљевић, *Коментар Закона о привредним друштвима*, стр. 595–596; Боровој Старовић, *Коментар Закона о извршном посредству*, Београд 2007, стр. 784–786.

75 ЗОПД, чл. 377 ст. 1, 3 и чл. 379.

76 Више о овоме код Зоран Арсић, „Ништавост одлука скупштине акционарског друштва“, *Право и привреда*, бр. 1–2/2007, стр. 16–18; Г. Савић, „Побијање одлука скупштине привредног друштва-нека процесна питања“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2005, стр. 110.

77 ЗОПД, чл. 500 ст. 1. М. Васиљевић, *Коментар Закона о привредним друштвима*, стр. 749.

78 ЗОПД, чл. 196 ст. 1.

се у случају усвајања тужбеног захтева искључи члан доо из друштва. У случају усвајања тужбеног захтева пресуда ће бити деклараторна са дејством *inter partes*. Ова тужба има значај у случају да искључени члан поднесе тужбу⁷⁹ за утврђивање накнаде свог удела против друштва. Пошто се ради о индивидуалној тужби, пресуда која буде донета поводом ње имаће кондемпнаторан карактер и деловаће *inter partes*. Сматрамо да нема сметње да се у потоњем случају заснује јединствено супарничарство на тужилачкој страни па би пресуда у случају усвајања тужбеног захтева деловала *erga omnes*. Исти закључак би се извео ако би *de lege ferenda* ЗОПД на изричит начин регулисао институт колективне тужбе. ЗОПД⁸⁰ је регулисао и питање накнаде штете друштву од стране искљученог члана, с тим да би тада пресуда деловала *inter partes*.

6. Стечајни поступак

У стечајном поступку се одлучује решењем и закључком,⁸¹ али ће овде бити речи о њему пошто може доћи до проширења субјективних граница правноснажности и деловања решења *erga omnes*, а превасходно јер о стечајном поступку одлучује привредни суд.⁸² У стечајном поступку постоје два оваква случаја: 1) поступак о оспореном потраживању стечајног повериоца⁸³; 2) поступак побијања правних радњи стечајног дужника.⁸⁴ У првом случају одлука суда ће деловати како према стечајном дужнику тако и према свим његовим повериоцима. У овом случају може доћи и до упућивања на парницу, а пресуда ће имати дејство *erga omnes*.⁸⁵ У случају поводом *actio Pauliana*⁸⁶ одлука ће дело-

79 ЗОПД, чл. 197 ст. 1.

80 ЗОПД, чл. 197 ст. 8.

81 Закон о стечају (*Службени гласник РС*, бр. 104/09 и 99/11; даље у фуснотама: ЗОС), чл. 45 ст. 1.

82 ЗОС, чл. 15 ст. 1 у вези са ЗУС, чл. 25 ст. 2.

83 ЗОС, чл. 118 ст. 3. Правдољуб Бојацић, „Тужбе у стечајном поступку“, *Привредној правни приручник*, бр. 1/1975, стр. 43–44; Б. Познић, *нав. дело*, стр. 811. „Поверилац може водити спор против стечајног дужника само под условом да је своје потраживање пријавио у стечајну масу и да је решењем стечајног већа упућен на парницу.“ Решење Вишег привредног суда у Београду, Пж. 7157/98 од 28.5.1998, у: Иванка Лекић, *Привредни спорови и заштитна поверилаца у парничном, извршном и стечајном процесу*, Београд, 2000, стр. 49.

84 ЗОС, чл. 119, 128–130. Вид. Миодраг Мићовић, „Стечајно право побијања“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2006, стр. 215, 217–218, 220–223.

85 ЗОС, чл. 117. Б. Познић, В. Ракић-Водинелић, *нав. дело*, стр. 286, 623; Rosenberg Leo, Schwab Karl Heinz, *Zivilprozessrecht*, Munchen, 1977, стр. 885.

86 О појму и правној природи побијања код: Томица Делибашић, *Побијање правних радњи стечајног дужника*, Београд, 1999, стр. 71–83; Михаило Велимировић, „Пред-

вати против свих поверлаца стечајног дужника независно од тога ко од поверилаца врши побијање потраживања, мада нема сметњи да се на поверилачкој страни заснује јединствено супарничарство.⁸⁷ Овде може доћи и до проширења⁸⁸ субјективних граница правноснажности судске одлуке и на туженој страни пошто ЗОС предвиђа могућност подношења побојне тужбе и против наследника и других универзалних правних следбеника стечајног дужника, док се против осталих правних следбеника може поднети уз испуњење прописаних услова.⁸⁹

VI Закључак

Правило је да правноснажна пресуда делује *inter partes* и да је за трећа лица *res inter alios acta*. Ово је последица круцијалних начела парничног поступка како *audiatur et altera pars* тако и расправног. Но, од овог правила постоје изузеци који су превентивног карактера пошто би у супротном могло доћи до појаве вескаторних парница управљених на решавање истог материјалноправног односа што би било у супротности са начелом *ne bis in idem*, као и из разлога процесне економије. У привредном спору пресуде делују *erga omnes* у статусним парницама и

мет и узроци права побијања у стечају“, *Правни живоић*, бр. 11/2006, стр. 55–56. ЗОО, чл. 280–285. С тим да не делује према стечајној маси. „Када се тражи поништај уговора о купопродаји у поступку побијања правних радњи стечајног дужника, суд није овлашћен да поништава уговор у целини са дејством према трећим лицима, већ утврђује да је уговор без правне важности само према стечајној маси.“ Пресуда ВСС, Прев. 440/96 од 30. 10. 1996, у: Миодраг Голубовић, Владимир Козар, Иванка Лекић, *Судска љракса љривредних судова*, Београд, 1998, стр. 588–589. Само у случају усвајања тужбеног захтева нема дејства према стечајној маси. Б. Познић, В. Ракић-Водинелић, *нав. дело*, стр. 622; Зоран Балиновац, „О праву побијања у стечају“, *Судска љракса*, бр. 7–8/1994, стр. 10–11; Хрвоје Момчиновић, „Побијање правних радњи у стечају“, *Привреда и љраво*, бр. 3–4/1990, стр. 210–211. Побијање нема дејство према стечајној маси пошто се тужба подноси против трећег лица, а не против стечајног дужника. Михаило Велимировић, „Побијање правних радњи стечајног дужника“, *Правни живоић*, бр. 11/1995, стр. 316–317.

87 Став је судске праксе да поверилац ако жели да пресуда делује према свима, он мора тужбом сва лица обухватити пошто ће у супротном доћи до одбацивања тужбе због недостатка процесне легитимације. Решење ВСС, Прев. 228/09 од 23. 06. 2009, у: *Билтен судске љраксе љрјовинских судова*, бр. 4/2009, стр. 121–122. „Умешач, акционари стечајног дужника који је продат и према коме је остављен стечајни поступак, а који су се придружили стечајној маси, немају положај јединственог супарничара, јер се дејство пресуде којом би се евентуално усвојио тужбени захтев не би односило на њих.“ Решење Вишег трговинског суда, Пж. 5939/09 од 06. 08. 2009, у: *Билтен судске љраксе љрјовинских судова*, бр. 4/2009, стр. 23–24.

88 ЗОС, чл. 129 ст. 3 у вези са ЗПП, чл. 360 ст. 2. Исто код Т. Делибашић, *нав. дело*, стр. 235, о супротним ставовима, стр. 234–235. Б. Ђукић, *нав. дело*, стр. 85.

89 ЗОС, чл. 129 ст. 3–4.

парницама за побијање одлука скупштине друштва. Пресуде донете поводом захтева за утврђење ништавости оснивачког акта и одлуке скупштине друштва, као и поводом захтева за заштиту имена друштва делују *erga omnes* с тим да може бити речи и о дејству *erga omnes sui generis* због обавезе регистрације ових промена у Агенцији за привредне регистре. Одлука привредног суда ће имати дејство *erga omnes* у стечајном поступку у случају одлучивања по тужби за оспоравање потраживања стечајног повериоца, као и у случају подношења *actio Pauliana*.

Vanja PETROVIĆ, MA

PhD Candidate of Faculty of Law, University of Belgrade

JUDGMENTS IN COMMERCIAL CASES WITH ERGA OMNES EFFECT

Summary

*The Commercial Courts treat disputes arising from the business operations. The jurisdiction of the Commercial Court is established by applying the *ratione personae* principle. In a case it is not a sufficient criteria, there will be a cumulative use of this principle and the principle that is related to the nature of the party to the proceedings, activities, provided that one of the party to the proceeding is not a business subject. If the individuals who have special duties to the society do not respect their legal obligation to refrain from causing a conflict of interest, the dispute may arise. The derivative action is a general tool which is available to the individuals who suffer the adverse effects of violations made by other individuals, who have special duties to the society. In disputes concerning the termination of the company and contesting the General Assembly decisions, the transformative action has abolishing character. In bankruptcy proceeding, it is an emerging claim. In proceedings concerning the protection of society name, the transformative action has changing character. The general rule says that the transformative decisions have *ex nunc* effects, except when they contest the Memorandum, of the Association and General Assembly decisions – in these cases, they have *ex tunc* effects.*

Key words: *commercial dispute, conflict of interest, derivative action, transforming the right, judgments with erga omnes effect.*